
Accountantsverslag 2012

Grip krijgen op de financiële positie

Gemeente Langedijk

24 mei 2013

Aan de raad van de gemeente Langedijk
t.a.v. de griffier, E.J. Bergström.
Postbus 15
1723 ZG Noord-Scharwoude

24 mei 2013

Referentie: RG/e0291558/LB/ed

Geachte dames en heren,

Met genoegen presenteren wij u ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2012 van gemeente Langedijk. Dit rapport bevat de belangrijkste bevindingen uit de controle van uw jaarrekening. De bevindingen uit deze opdracht zijn met het college van burgemeester en wethouders besproken.

Ons verslag is afgegeven in overeenstemming met artikel 213 lid 4 van de Gemeentewet en bestaat uit vier delen. Deel 1 beschrijft onze kernboodschappen, Deel 2 geeft onze visie op uw jaarrekening, deel 3 gaat in op grondexploitaties, niet in exploitatie genomen gronden en vastgoed. En deel 4 gaat in op de financiële positie van de gemeente Langedijk. In de bijlage gaan wij in op ontwikkelingen die naar onze mening voor u relevant zijn in de nabije toekomst. In Bijlage B hebben de status van de belangrijkste bevindingen uit onze controle over boekjaar 2011 tot en met 2012 opgenomen.

Wij hebben de inhoud van dit verslag besproken tijdens de vergadering van de auditcommissie op 25 april jl. Mocht u nog vragen hebben, aarzel dan niet om contact met ons op te nemen.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

R. Goldstein RA
Partner

---

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Inhoudsopgave

1. Onze kernboodschappen

2. Onze visie op uw jaarrekening

- 2.1 Een goedkeurende controleverklaring bij uw jaarrekening 2012
- 2.2 Door het college gemaakte schattingen

- 2.2 De interne beheersing van gemeente Langedijk is van voldoende niveau

3. Grondexploitaties, niet in exploitatie genomen gronden en vastgoed

- 3.1 Belangrijke risico's zijn onderkend binnen uw grondexploitatie

4. Grip op uw financiële positie is noodzaak

- 4.1 De financiële positie is verslechterd

Bijlagen

1. *Onze kernboodschappen*

Bij de beoordeling van de jaarrekening 2012 van de gemeente Langedijk vragen wij met name aandacht voor:

1. Onder voorwaarde dat u de door het college opgestelde jaarrekening 2012 vaststelt zonder wijzigingen, zullen wij een goedkeurende controleverklaring afgeven op het gebied van getrouwheid en rechtmatigheid. Ook de SiSa bijlage bevat geen materiële fouten of onzekerheden. In de toelichting in onze controleverklaring wijzen wij u op de negatieve algemene reserve in de jaarrekening 2012. Dit als uitvloeisel van uw financiële positie die onder druk staat. Wij adviseren het college om met de raad en de provincie goede afspraken te maken om de financiële positie in de komende tijd om te buigen.
2. De financiële positie van de gemeente Langedijk is in 2012 aanzienlijk verslechterd en het weerstandsvermogen is onvoldoende. De reserve bouwgrond is ontoereikend om de risico's in de grondexploitatie op te vangen.
3. De interne beheersing van gemeente Langedijk is van een voldoende niveau om tot een betrouwbare jaarrekening te komen.
4. Op het gebied van rechtmatigheid zijn net als in 2011 dezelfde 2 fouten geconstateerd betreffende de inkoop van brandstoffen en de schoonmaak voor in totaal € 267.000. Het totaal aan fouten blijft onder onze materialiteitsgrenzen. Wij hebben begrepen dat deze inkoop in 2013 zullen worden aanbesteed.
5. In de jaarrekening 2012 is voor een aantal grondexploitaties een voorziening gevormd van € 7,7 miljoen. Hierbij is de programmering voor zowel woningen als bedrijven naar beneden bijgesteld. Daarnaast zijn geplande opbrengsten veelal naar latere jaren doorgeschoven. De grondexploitaties zijn begin 2013 op basis van deze keuzes integraal geactualiseerd, waarbij ook bijstellingen van verkoopprijzen (grond) zijn doorgevoerd. Wij merken op dat het uitgiftetempo voor de grondexploitaties Breekland en Westerdel daarbij optimistisch is.
6. De waardering van vastgoed staat landelijk onder druk. Dit heeft ook gevolgen voor de waarde van de gemeentelijke panden. Op basis van een uitspraak van de commissie BBV is het niet noodzakelijk om op maatschappelijk vastgoed af te waarderen, tenzij sprake is van een wijziging van de maatschappelijke bestemming. De gemeente Langedijk gaat in 2013 een accommodatie onderzoek doen. De uitkomsten van dit onderzoek zullen in de jaarrekening 2013 worden verwerkt.
7. In 2012 zijn de afschrijvingstermijnen van onderwijspanden teruggebracht van 80 naar 40 jaar. 40 jaar is een reële afschrijvingsperiode. De bestaande (rest) boekwaarde wordt over de kortere verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven

2. Onze visie op uw jaarrekening

2.1 Een goedkeurende controleverklaring bij uw jaarrekening 2012

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt

Wij hebben onze werkzaamheden uitgevoerd op de jaarrekening 2012. Deze jaarrekening toont een totaal eigen vermogen van € 29 miljoen, een balanstotaal van € 126 miljoen en een resultaat na bestemming van € 6,9 miljoen (negatief).

We hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt op de aspecten **getrouwheid en rechtmatigheid** met betrekking tot de jaarrekening 2012, zoals is opgesteld door het college, onder voorbehoud van vaststelling van deze jaarrekening door de raad.

Voorspellend vermogen van de BURAP vraagt aandacht: proces wordt aangescherpt

Om inzicht te geven in het voorspellend vermogen van de gemeente, geven wij in onderstaand overzicht weer wat de verschillen zijn tussen de primaire begroting, de aangepaste begroting en de programmarekening 2012. In het jaarverslag 2012 heeft het College dit ook toegelicht.

<i>(x € 1.000)</i>	<i>Begroting</i>	<i>Realisatie</i>	<i>Vershil tussen Burap II en jaarrekening</i>
<i>Resultaat voor bestemming</i>	<i>-9.800</i>	<i>-16.800</i>	<i>-7.000</i>
<i>Mutaties reserves</i>	<i>9.800</i>	<i>9.900</i>	<i>100</i>
<i>Resultaat na bestemming</i>	<i>0</i>	<i>-6.900</i>	<i>-6.900</i>

Tabel 1 Analyse resultaat

De baten worden gepresenteerd met een + en de lasten met een-.

Het rekeningresultaat na bestemming wijkt € 6,9 miljoen nadeliger af van de begroting. Het verschil tussen de begroting en realisatie wordt voor een belangrijk deel bepaald door de voorziening die is gevormd op de grondexploitaties van € 7,7 miljoen.

Resultaat voor bestemming wordt beïnvloed door incidentele voor- en nadelen

In deze paragraaf willen wij u tevens op hoofdlijnen een indruk geven van de kwaliteit van het resultaat 2012. Hierbij gaat het voornamelijk om posten die het resultaat eenmalig beïnvloeden. Deze incidentele posten zijn namelijk geen goede graadmeter voor toekomstige resultaten van gemeente Langedijk.

<i>(X € 1.000)</i>	<i>Bedrag</i>
Resultaat voor bestemming rekening 2012 (negatief)	-16.800
Verliesneming grondexploitatie (incidenteel nadeel)	7.800
Resultaat exclusief deze posten voor bestemming 2012 (negatief)	-9.000

Tabel 2 Genormaliseerd resultaat voor bestemming 2012

Naar aanleiding van onze controle zijn diverse posten gecorrigeerd

In goed onderling overleg zijn twee correcties doorgevoerd in de concept-jaarrekening.

<i>Controleverschillen (*1.000): Baten = - en lasten +</i>	<i>Fouten DT/(CT)</i>	<i>Toelichting</i>
<i>Gecorrigeerde verschillen</i>	<i>€'000</i>	
Aanvullend verlies grondexploitatie op basis van MPG	-2.400	Zie 3.1
Correctie inhaalafschrijving	8.200	Zie 2.1
Totaal	5.800	

Tabel 3 gecorrigeerde controleverschillen betreffende getrouwheid

De volgende bevinding is niet gecorrigeerd.

Controleverschillen (*1.000): Baten= - en lasten +	Onzekerheden DT/(CT)	Toelichting
<i>Ongecorrigeerde verschillen</i>	€'000	
Accommodatie onderzoek moet nog plaatsvinden	PM	Zie 2.1
Totaal	PM	
In % van de totale lasten + dotaties reserves van € 92.369	PM	
Goedkeuringstoleranties	3%	
(3% is €2.770)		

Tabel 4 Niet gecorrigeerde controleverschillen betreffende getrouwheid

Een goedkeurend oordeel op het aspect rechtmatigheid

In 2012 zijn door de gemeente rechtmatigheidsonderzoeken uitgevoerd volgens een met PwC afgestemd intern controleplan. Op basis van deze onderzoeken en de werkzaamheden die wij zelf hebben uitgevoerd, concluderen wij dat de organisatie heeft gehandeld binnen het door de gemeenteraad gestelde normenkader en de wettelijke regels. De geconstateerde fouten en onzekerheden blijven binnen de door u vastgestelde controletoleranties. Derhalve hebben wij ten aanzien van het aspect rechtmatigheid een goedkeurend oordeel verstrekt.

In het volgende overzicht geven wij u inzicht in de geconstateerde fouten en onzekerheden met betrekking tot het aspect rechtmatigheid:

Controleverschillen (*1.000):	Fouten DT/(CT)	Onzekerheden DT/(CT)	Toelichting
	€'000	€'000	
Tekortkomingen ten aanzien van aspect getrouwheid zijn in het kader van rechtmatigheid ook tekortkomingen		PM	Zie tabel 3
Controle van aantal PGB toekenningen is te beperkt		PM	
Tekortkomingen naleving EU-aanbestedingen (schoonmaak en inkoop brandstoffen)	267		
Totaal			
In % van de totale lasten + dotaties reserves van € 92.369	0%	PM %	
Goedkeuringstoleranties	1%	3%	
(1% is €923 en 3% is €2.770)			

Tabel 5 Controleverschillen inzake rechtmatigheid

Bevindingen ten aanzien van naleven Europese aanbestedingsrichtlijnen

Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden is geconstateerd dat in twee gevallen (net als in 2011) de Europese aanbestedingsrichtlijnen niet zijn nageleefd. De geconstateerde fouten hebben betrekking op de inkoop van brandstoffen en de schoonmaak, en bedragen in totaal € 267.000. Aangezien het totaal aan fouten onder onze materialiteitsgrenzen blijft, heeft dit geen gevolgen voor onze controleverklaring. Wij hebben begrepen dat in 2013 beide inkopen conform de richtlijnen worden aanbesteed.

Wij vragen uw aandacht voor een aantal bijzonderheden in de jaarrekening 2012

Wij kunnen instemmen met de door het college gekozen verwerkingwijze ten aanzien van de onzekerheid van €122.000 met betrekking tot gemeentefonds 2012

In de decembercirculaire heeft het ministerie van BZK aangegeven dat het gemeentefonds door de systematiek van 'samen de trap op en samen de trap af' naar beneden zal worden bijgesteld. De oorzaak ligt bij het Rijk. Die heeft door de bezuinigingen minder besteed dan begroot (onder uitputting) wat leidt tot 'samen de trap af'. Het college heeft ingeschat dat de impact hiervan voor de gemeente Langedijk € 122.000 zal kunnen zijn. Het college heeft op basis van haar eigen verwachtingen dit effect de jaarrekening 2012 verwerkt. Wij kunnen ons vinden in de verwerking door het college.

APPA Voorziening is onderbouwd met actuariële berekeningen

Uw gemeente heeft een voorziening gevormd voor toekomstige verplichtingen op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). De omvang van deze voorziening is gebaseerd op actuariële berekeningen, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen de personen die op dit moment pensioenrechten binnen uw gemeente opbouwen en personen die geen pensioenrechten meer opbouwen binnen uw gemeente. In de jaarrekening 2011 was voor de personen die op dat moment geen pensioenrechten opbouwen geen actuariële berekening per 1 januari 2012 beschikbaar. Deze bevinding is in 2012 opgevolgd en voor alle personen is een actuariële berekening opgesteld per 1 januari 2013.

Afschrijvingstermijnen onderwijshuisvesting zijn aangepast naar 40 jaar

De gemeente Langedijk heeft in het verleden een afschrijvingstermijn van 80 jaar gehanteerd voor schoolgebouwen. Deze afschrijvingstermijn was gebaseerd op de toenmalige bekostigingssystematiek van het rijk. De daadwerkelijke levensduur van een schoolgebouw is echter veelal korter dan 80 jaar. In de praktijk blijkt een afschrijvingstermijn van 40 jaar een betere inschatting van de gemiddelde levensduur van een schoolgebouw te zijn. De bestaande (rest) boekwaarde wordt in de restant termijn over de kortere verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven

Uitkomsten beheerplannen moeten worden beoordeeld

In de jaarrekening 2012 zijn geen voorzieningen verantwoord voor het onderhoud van het vastgoed van uw gemeente en de openbare ruimte. Net als in 2011 worden de onderhoudskosten ten laste van het rekeningresultaat gebracht, waarbij deze (gedeeltelijk) worden gedekt door de daarvoor gevormde bestemmingsreserves. De uitkomsten van de beheerplannen moeten worden beoordeeld. Wij hebben begrepen dat het achterstallig onderhoud grotendeels is weggewerkt. De Raad heeft met het vaststellen van het Beheerplan Wegen 2009 – 2013 gekozen voor een minimaal onderhoudsniveau, waarbij achterstallig onderhoud wordt weggewerkt in de periode 2009 – 2012.

Accommodatieonderzoek moet nog plaatsvinden

Zoals in ons rapport van bevindingen over 2011 is opgenomen moet nog een accommodatie onderzoek plaatsvinden. Aanleidingen voor het onderzoek zijn o.a. teruglopende leerlingaantallen, vergrijzing en ontwikkelingen vanwege de takendiscussie. In de jaarrekening 2012 was er geen sprake van extra afschrijvingen van boekwaarden van gemeentelijk vastgoed i.v.m. leegstand en buiten gebruik name van gebouwen. Het accommodatie onderzoek moet er op gericht zijn om ook voor de toekomst het aanbod van gemeentelijk vastgoed af te stemmen op de vraag. Wij hebben begrepen dat dit onderzoek in 2013 zal plaatsvinden en in september 2013 zal worden behandeld in de Raad. De eventuele uitkomsten zullen worden verwerkt in de jaarrekening 2013.

VLOW locaties zijn afgewikkeld

In de jaarrekening 2012 zijn middels een raadgevoorstel de VLOW locaties (vrijkomende locaties onderwijs en welzijn) financieel afgewikkeld. In de investeringsbeslissingen CEC de Binding en OCW Mayerslot waren in het verleden vooruitlopend op nog te ontvangen VLOW-opbrengsten grote investeringen gepleegd en daarmee loopt de gemeente forse financiële risico's. Voor toekomstige investeringsbeslissingen stelt het college daarom voor dat er niet gestart wordt met het realiseren van investeringen als de financiële dekking nog onzeker is en dus nog niet gerealiseerd. Pas bij een subsidiebeschikking, beschikbare reserve e.d. kan met de realisatie van een investering worden gestart. Bij de afwikkeling van de VLOW locaties is € 5,2 miljoen onttrokken aan de reserve bouwgrond. € 5 miljoen is vervolgens toegevoegd aan de reserve huisvesting onderwijs.

De kwaliteit van de juistheid en volledigheid van de toelichting is van een adequaat niveau

De jaarrekening is opgesteld door het college van burgemeester en wethouders in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Als onderdeel van onze controle hebben wij:

- de gepastheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld; en
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ten opzichte van het voorgaande boekjaar niet gewijzigd met uitzondering van de schattingswijziging ten aanzien van de looptijd van de onderwijspanden en gymnastieklokalen (van 80 naar 40 jaar) en het gemeentehuis (van 30 naar 40 jaar).

De belangrijkste grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn passend

De jaarrekening is opgesteld door het college van burgemeester en wethouders in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten en de stellige uitspraken in de notities van de commissie BBV.

De toelichtingen zijn juist en volledig

De toelichtingen in de jaarrekening zijn beoordeeld en worden beschouwd in overeenstemming te zijn met de vereisten van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

In 2012 waren er geen beloningen die de WOPT-grens te boven gingen

Op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens ('Wopt') moeten beloningen, waaronder voorzieningen ten behoeve van toekomstige beloningen, zoals pensioen en ontslaguitkeringen, in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2012 € 194.000) te boven gaat. Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat de Wopt wordt nageleefd door de gemeente Langedijk. Er waren in 2012 geen beloningen die de Wopt grens te boven gaan. In bijlage C, paragraaf 5 gaan wij nader in welke effecten deze wet heeft op gemeenten.

2.2 Door het college gemaakte schattingen

Bij het opstellen van de jaarrekening moet het college belangrijke schattingen voor de verslaggeving maken en toelichten. Wij hebben de schattingen die door het college zijn gemaakt bij het opstellen van de programmarekening 2012 beoordeeld, en geconcludeerd dat deze zijn gebaseerd op passende bewijsstukken en goed uitgebalanceerde schattingen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met bijbehorende motivering.

Belangrijke schattingen	Beoordeling		Toelichting
	<2012>	<2011>	
Grondexploitatieopzetten bevatten veel schattingselementen en vormen een belangrijke doorkijk naar de winstgevendheid en mogelijke verliesgevendheid van de gronden in exploitatie.			Grondexploitatie opzetten Zie voor details paragraaf grondexploitaties 3.1. De parameters zijn evenwichtig met uitzondering van de uitgiftesnelheid bij Breekland en Westerdel.
Het beleid van de gemeente ligt ten grondslag aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa.			Afschrijvingstermijnen We hebben vastgesteld dat de afschrijvingstermijnen zijn opgenomen conform de nota activabeleid. Wij vinden de aanpassing van de afschrijving onderwijshuisvesting naar 40 jaar een positieve ontwikkeling.
Waardering vastgoed			Waardering vastgoed In 2012 hebben we specifieke aandacht besteed aan een drietal aspecten, die de waardering van vastgoed sterk beïnvloeden, namelijk: vastgoed bestemd voor verkoop, de leegstand en vastgoed met een (wijziging in) maatschappelijke functie.
Juistheid en toereikendheid van de voorzieningen		n.v.t.	Voorzieningen Wij kunnen ons vinden in de juistheid en toereikendheid van de voorzieningen.

Diepgang interne SISA-controles dient vergroot te worden

SiSa blijft zich doorontwikkelen

Onderdeel van uw jaarrekening is de SiSa bijlage. Via deze bijlage worden diverse rijks- en provinciale uitkeringen verantwoord. Wij voeren onze controle uit op grond van specifieke instructies van de rijksoverheid die onder meer zijn vastgelegd in de “Nota verwachtingen accountantscontrole 2012”. Mede naar aanleiding van overleg tussen de stakeholders (ministerie van Binnenlandse Zaken, uitkeringsverstreckende ministeries), Auditdienst Rijk en de gemeenteaccountants is een aantal onduidelijkheden in de normstelling van de controles uit het verleden door een nadere toelichting weggewerkt. Het betreft vooral de werkzaamheden met betrekking tot de deugdelijke totstandkoming van de zogenaamde D-indicatoren en de zogenaamde ‘o’ verantwoordingen. Tevens zijn cumulatieve indicatoren ingevoerd. Ook is de procedure inzake de heraanlevering met een nieuwe notitie verduidelijkt.

Overigens merken wij hierbij op dat de verduidelijking van de verwachtingen ook aan het licht heeft gebracht dat de stakeholders op specifieke punten verwachten dat de controlewerkzaamheden worden uitgevoerd met een kleinere materialiteit dan voor de jaarrekeningcontrole. Dit betekent ook dat de aanlevering van de SiSa-bijlage meer inspanning vraagt van de organisatie om de gewenste kwaliteit te waarborgen.

Dit jaar heeft het Rijk ook voor het eerst al inzicht gegeven in het aantal te verantwoorden uitkeringen en de indicatoren voor 2013. Op deze wijze kunt u tijdig uw administratie inrichten om over 2013 te voldoen aan de juiste verantwoordingseisen. Wij adviseren u om meer uniformiteit in de oplevering aan te brengen door met een vast format/vaste indeling per regeling te werken.

Er zijn geen fouten en onzekerheden in de definitieve SiSa-bijlage geconstateerd

Op grond van het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) gelden voor SiSa andere, zwaardere, rapportagetoleranties dan u als Raad in uw controleprotocol heeft opgenomen. Dit om de ministeries in staat te stellen om de specifieke uitkeringen vast te kunnen stellen en de Algemene Rekenkamer van informatie te voorzien. In bijlage A gaan wij nader in op onze constatering per regeling.

2.2 De interne beheersing van gemeente Langedijk is van voldoende niveau

De interne beheersing is van voldoende niveau. Wij adviseren wel het monitoren van de opvolging van de bevindingen als onderdeel op te nemen in de P&C cyclus. In de nabije toekomst zal de gemeente door de decentralisaties met meer complexiteit in haar financiële huishouding te maken krijgen. Hierdoor is het noodzakelijk dat de kwaliteit van de interne beheersing blijft toenemen.

Er zijn bevindingen ten aanzien van uw IT omgeving

Artikel 2:393, lid 4 van het Nederlands Burgerlijk Wetboek vereist dat we een reflectie geven op de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking. Uit onze controle blijkt dat er een aantal zaken zijn die aan u moeten worden gemeld in dit opzicht. Deze bevindingen zijn ook in het voorgaande jaar aan u gemeld. Wij hebben deze bevindingen opgenomen in het overzicht van de bevindingen 2011 tot en met 2012 in Bijlage B.

De dekking en reikwijdte van de controle is voldoende

De dekking en de reikwijdte van de controle

Wij voeren de jaarrekeningcontrole uit om een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel te vormen, zoals bedoeld in artikel 213, tweede lid van de Gemeentewet. Het is niet de doelstelling van de jaarrekeningcontrole om zekerheid te verschaffen over de kwaliteit van de interne organisatie. De controle van de jaarrekening bestaat uit een combinatie van controlewerkzaamheden, waaronder risicoanalyse, cijferbeoordelingen, beoordeling van de administratieve procedures en het daarmee samenhangende systeem van interne beheersingsmaatregelen en gegevens gerichte controlewerkzaamheden. De samenstelling en omvang van die werkzaamheden zijn noodzakelijk voor het verkrijgen van dit oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid.

Tijdens onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapportering- en goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden ('BADO'), tenzij de raad in een controleprotocol ten behoeve van de accountant andere controle- en rapporteringstoleranties vaststelt. Dit houdt in dat wij een goedkeurende controleverklaring kunnen afgeven als de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% (€1.000.000) en de onzekerheden minder zijn dan 3% (€ 3.000.000) van de totale werkelijke lasten en toevoegingen aan de reserves in de jaarrekening.

Er zijn geen aanwijzingen van fraude gebleken

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en opsporen van fraude en onjuistheden berust bij het college van burgemeester en wethouders. De gemeenteraad ziet erop toe dat het college hiertoe adequate procedures volgt en actie onderneemt als daartoe aanleiding bestaat.

Als uw accountant hebben wij de verantwoordelijkheid om risico's van fraude te herkennen, voor zover deze risico's kunnen leiden tot materiële fouten in de jaarrekening.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2012 zijn ons geen aanwijzingen van fraude gebleken.

Wij zijn onafhankelijk

We hebben onze naleving van de externe regelgeving over onze dienstverlening in 2012 bewaakt. We bevestigen dat we deze onafhankelijkheidsvereisten hebben nageleefd.

3. Grondexploitaties, niet in exploitatie genomen gronden en vastgoed

3.1 Belangrijke risico's zijn onderkend binnen uw grondexploitatie

Uw grondexploitaties geven het volgende beeld

Onder de voorraden zijn ultimo 2012 de volgende onderdelen verantwoord:

(x € 1.000)	Stand per 31-12-2012	Stand per 31/12/2011
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	38	0
Grond en hulpstoffen	2.634	4.327
Onderhandenwerk; waaronder bouwgrondexploitatie		
Gereed product en handelsgoederen	5	8
Onderhandenwerk overige projecten	47.140	37.159
Totaal	49.817	41.494

Tabel 6 Specificatie voorraden

In de volgende paragrafen gaan wij in op de belangrijkste bevindingen vanuit onze controle die betrekking hebben op uw grondexploitaties.

Aanvullende verliesvoorziening is getroffen voor in totaal € 7,7 miljoen.

Voor een deel van de te verkopen gronden, vooral waar contractueel nog geen afspraken zijn gemaakt over grondprijzen zijn in 2012 de prijzen marktconform bijgesteld. Dit heeft geresulteerd in een verlaging van de totale verwachte grondopbrengsten. Tevens zijn parameters bijgesteld, vooral de verwachte opbrengststijging is verlaagd. Voor een aantal projecten wordt de beoogde fasering niet gehaald. Voor de te verwachten tekorten op drie grondexploitaties zijn in 2012 voorzieningen getroffen voor € 5,3 miljoen.

Deze voorziening is daarnaast aangevuld met een geprognostiseerd verlies vanuit het MPG van € 2,4 miljoen inzake aanpassing van de afzetsnelheid van de vrije sectorwoningen. De voorzieningen die gevormd zijn voor de drie grondexploitaties zijn gevormd ten laste van de algemene reserve.

Het MPG (meerjarenperspectief grondbedrijf) bestaat bij de jaarrekeningcontrole 2012 alleen uit een cijfermatige opstelling. Wij hebben begrepen dat de toelichting op de MPG bij de kadernota gereed zal zijn. Wij adviseren gezien het belang van dit document om de P&C cyclus aan te passen zodat dit document in zijn geheel gereed is gelijktijdig met de jaarrekening

(x € 1.000)	
Breekland	2.100
Westerdel	2.200
Broekerplein (<i>aanvulling van voorziening totaal bedraagt deze nu 1,8 miljoen</i>)	900
MPG lagere woningaantallen (vrije sector) vertraging gronduitgifte	2.400
Totaal	7.700

Tabel 7 Specificatie voorziening grondexploitatie

Reserve bouwgronden is niet toereikend om de risico's op te vangen

(x € 1.000)	
Reserve bouwgronden per 1 januari 2012	8.398
Dotatie waaronder de voorbereidingskosten van 1,0 miljoen van Westerdel en Centrumplan Broekerveiling	1.203
Onttrekking ten behoeve van reserve onderwijshuisvesting	-/-5.000
Onttrekking Kerklaan	-/-1.200
Onttrekking bijdrage Westfrisia weg	-1.500
Overige onttrekkingen	-/-1.674
Reserve bouwgronden per 31 december 2012	227
Aanvullend getroffen voorzieningen (zie tabel 7) ten laste van de algemene reserve	7.700

Tabel 8 Specificatie reserve bouwgronden

Met de reserve Bouwgrond wordt het marktrisico dat de gemeente loopt opgevangen. De reserve bouwgrond bedraagt per 31 december 2012 € 0,2 miljoen. Dit is minder dan de minimale omvang van € 8,4 miljoen zoals de gemeente Langedijk zelf heeft bepaald. De gemeente heeft daardoor op dit moment onvoldoende reserve bouwgrond om voldoende verliesvoorzieningen te treffen en marktrisico's af te dekken. Wij vinden het een zorgelijke ontwikkeling dat de reserve niet toereikend is om risico's op te vangen aangezien de inschatting van de huidige markt is dat de 'bodem' nog niet is bereikt en de afzetsnelheid van Breekland en Westerdel optimistisch is.

De overige reservepositie (Algemene Reserve en reserve onderhoud gebouwen) moet worden aangesproken om de verliezen in de grondexploitatie op te vangen. In de jaarrekening 2012 geeft het college aan dat het grondbeleid voor de komende jaren er voor moet zorgen dat de marktrisico's en de boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden worden verlaagd en dat het benodigde weerstandsvermogen weer op peil wordt gebracht. Wij adviseren nader uit te werken met welke maatregelen dit kan worden gerealiseerd.

De onttrekking aan de reserve bouwgrond van € 9,2 miljoen wordt vooral veroorzaakt doordat is vastgesteld dat de reserve financiering onderwijshuisvesting ontoereikend is om de kapitaalslasten te dekken. Derhalve is in de programmabegroting 2012 besloten om een bedrag van € 5 miljoen aan deze reserve toe te voegen en dit te onttrekken vanuit de reserve bouwgrondexploitatie. Verder is voor de Kerklaan een bedrag van € 1,2 miljoen onttrokken aan de reserve bouwgrond en gestort in de grondexploitatie en is 1,5 miljoen onttrokken ten behoeve van de bijdrage aan de Westfrisia weg. In de jaarrekening 2012 is € 1,0 miljoen aan voorbereidingskosten ten gunste van de reserve bouwgrondexploitatie gebracht in de boekwaarden van de betreffende complexen. Deze voorbereidingskosten hebben vrijwel geheel betrekking op de complexen Westerdel (€ 312.000) en Centrumplan Broekerveiling (€ 631.000).

Schattingen bepalen een groot deel van de waardering

Om inzicht te verkrijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin een schatting van de te maken kosten afgezet zijn tegen verwachte opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag, zoals inflatiecijfers waartegen toekomstige kosten en opbrengsten gecorrigeerd worden, rentepercentages voor het toerekenen van financieringskosten, de looptijd van het project en uitgifteprijsen. Deze parameters bepalen in grote mate ook het verwachte resultaat.

De huidige economische situatie leidt op dit moment tot een vermindering van de vraag naar nieuwbouw en is van invloed op de parameters en uitgangspunten voor de grondexploitaties. Hierdoor loopt de gemeente het risico dat de winstgevendheid van de grondexploitaties zal afnemen c.q. meer verlieslatend zal worden. In onze jaarrekeningcontrole is de controle van de grondexploitaties een zeer belangrijk aandachtspunt geweest. Hierbij is vooral de kwaliteit van de inschattingen onderwerp van gesprek geweest. In onderstaande paragrafen zullen wij ingaan op de belangrijkste bevindingen vanuit onze controle die betrekking hebben op uw grondexploitaties.

Wij kunnen instemmen met de gehanteerde parameters

Bij het actualiseren van de grondexploitaties, maar ook bij het toetsen van de waardering van de niet in exploitatie genomen gronden worden door het college schattingen gemaakt. Dit op basis van verschillende uitgangspunten en parameters. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. In de tabel op de volgende pagina zijn onze bevindingen weergegeven.

Belangrijke schattingen	Toelichting	
	2012	
Gehanteerde rekenrente	● 4,6%	Gemeente Langedijk rekent binnen de grondexploitaties met een rekenrente van 4,6% voor 2012. Dit is op dit moment een relatief hoge rekenrente. Wij hebben begrepen dat de werkelijke financiering ligt op 3,7%. Het verschil wordt de komende jaren afgebouwd naar werkelijke rente (in 2014 bereikt).
Kostenstijging	● 2,5%	Voor de kostenstijging hanteert de gemeente een percentage van 2,5%. Gemeente Langedijk houdt hiermee vast aan de historische kostenstijgingen. Het is onzeker hoe deze zich gaan ontwikkelen in de komende jaren en wat concreet het effect is op de verwachte kosten voor gemeente Langedijk. Wij kunnen instemmen met deze inschatting. Wel is van belang de verwachte kostenstijgingen goed te monitoren en jaarlijks te actualiseren.
Opbrengsten stijging	● div.	Gemeente Langedijk rekent met een opbrengstenstijging die kan fluctueren per grondexploitatie. De gemeente Langedijk heeft voor een aantal grondexploitaties de opbrengsten vastliggen in contracten. In een aantal andere grondexploitaties is de verwachte opbrengst verlaagd naar 0%. Op basis van de huidige markt is dit naar onze mening ook een realistische inschatting. Ook hierbij is het van belang om deze jaarlijks te actualiseren.
Gehanteerde programmering	●	Wij vinden de gehanteerde programmering een optimistische inschatting met name ten aanzien van het uitgifte tempo bij Breekland en Westerdel. Naar onze mening blijft deze schatting wel binnen de toegestane bandbreedte.
Waardering NIEGG	●	De NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden) gronden zijn gewaardeerd tegen maximaal de huidige marktwaarde. In 2012 is een analyse verricht van de gehanteerde NIEGG gronden in relatie tot de bijgestelde notitie grondbeleid van commissie BBV.

Belangrijke schattingen	Toelichting	
	2012	
		Gemeente Langedijk heeft op basis van deze notitie een aanpassing verricht in de balans. De gemeente Langedijk heeft 1 NIEGG dit betreft De Ark voor € 38.000.

Controle
Verschil

Evenwichtig
Verschil

Optimistisch

Controle-

Tabel 10- Bevindingen inzake parameters voor grondexploitaties

Actualisatie centrumplan Broekerplein leidt tot aanvullende verliesvoorziening van € 914.000

Begin 2013 heeft het College de exploitatie voor Broekerplein geactualiseerd. Het College heeft voor een aanvullende verliesvoorziening getroffen van € 914.000 naast de verliesvoorziening van € 898.000 die in 2011 was getroffen. In 2012 is in Broekerplein een aantal woningen is komen te vervallen om eventueel bezwaar en beroep van omwonenden te voorkomen

Westerdel is vertraagd en aanvullende voorziening is gevormd

Met de opstelling van het MPG blijkt dat het geplande uitgiftetempo van woningen in de jaren 2013 tot en met 2016 relatief hoog is in relatie tot de verwachte opnamecapaciteit van de markt. Voor 2013 komt dit door een groot aantal woningen in het sociale segment, vooral in Westerdel. De gronden daarvoor worden begin 2013 geleverd. Voor de jaren 2014 tot en met 2016 is sprake van een aanzienlijk aantal woningen in het marktsegment, die een groter afzetrisico met zich meebrengt. In het MPG is daarom een aangepaste fasering doorgerekend uitgaande van lagere woningaantallen per jaar. Tevens zijn de uitgifteprijsen van de vrije kavels in lijn gebracht met de prijzen in de regio. Voor Westerdel is een verliesvoorziening gevormd van € 2,2 miljoen.

Breekland I en II splitsen in twee grondexploitaties

Bij de actualisatie van het complex Breekland in 2011 heeft het College geconstateerd dat er sprake is van een sterke terugloop in vraag naar commerciële gronden. Het College heeft deze ontwikkeling verwerkt in de actualisatie voor Breekland in de vorm van een sterk gefaseerde uitgifte van nieuwe gronden. Dit heeft geleid tot een aanzienlijke verlenging van de looptijd van dit complex. In 2012 is wederom minder verkocht dan vooraf geraamd. Daardoor zijn per saldo opbrengsten opgeschoven met een negatief rente effect tot gevolg. Voor Breekland is een voorziening gevormd van € 2,1 miljoen.

Ten aanzien van Breekland II is de verwachting dat hier pas na 10 jaar mee zal worden gestart. Wij adviseren Breekland I en II als afzonderlijke grondexploitaties te behandelen vanwege het verschil in tijdschorsion en dit bevordert de inzichtelijkheid in de verschillende onderdelen.

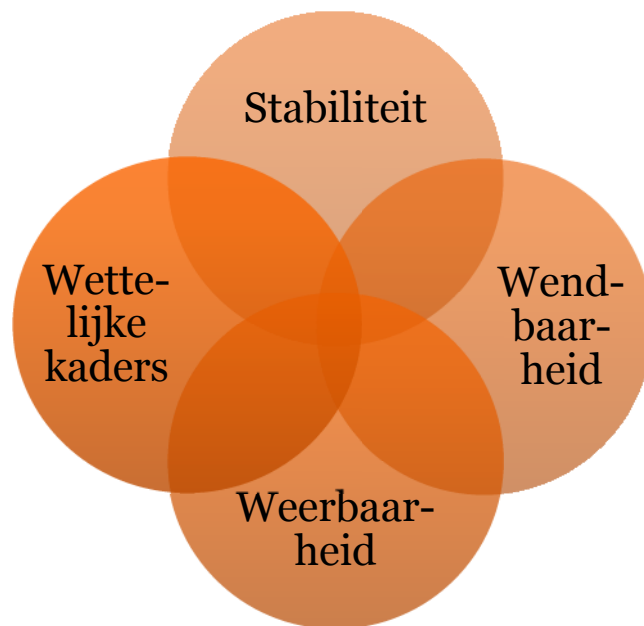
Vastgoedanalyse leidt niet tot correcties

Afgelopen jaar is de vastgoedanalyse intern uitgevoerd. Op basis van deze analyse heeft het college geen correctie doorgevoerd in de waardering. Wij kunnen ons hier in vinden.

4. *Grip op uw financiële positie is noodzaak*

4.1 *De financiële positie is verslechterd*

Wij hebben op basis van de jaarrekening in hoofdlijnen een analyse opgesteld van de financiële positie van de gemeente Langedijk. Voor deze analyse hebben we de financiële positie nader beschouwd op vier aspecten, te weten: financiële stabiliteit, financiële wendbaarheid, financiële weerbaarheid en wettelijke kaders.

Figuur 1 Vier domeinen van de financiële positie

De **financiële stabiliteit** geeft de mate aan waarin de gemeente haar financiële positie in evenwicht weet te houden. Deze stabiliteit komt tot uitdrukking in de exploitatie (saldo van baten en lasten), de balans (ratio's) en de liquiditeitsbegroting van de gemeente.

De mate waarin de gemeente in enig jaar snel kan reageren op veranderingen en behoeften, ambities en doelstelling is vertaald naar de financiële wendbaarheid van de gemeente.

De **financiële wendbaarheid** geeft inzicht in de mate waarin de gemeente snel accenten kan verleggen binnen de exploitatie. Belangrijk aspect betreft de classificatie van de baten en lasten als structureel c.q. vast of incidenteel c.q. variabel. Daarnaast geeft de mate waarin de gemeente langdurige verplichtingen is aangegaan inzicht in de financiële weerbaarheid.

De **financiële weerbaarheid** geeft aan in hoeverre de gemeente op lange termijn kan blijven voldoen aan haar verplichtingen. Dit komt vooral tot uitdrukking in het weerstandsvermogen (eigen vermogen) en de solvabiliteitsratio van de gemeente.

Tenslotte dient het financiële beleid wel binnen de **wettelijke kaders** uitgevoerd te worden. Zoals de kasgeldlimiet en renterisiconorm opgenomen in de wet Financiering decentrale overheden. Of het EMU-saldo conform de Wet houdbare overheidsfinanciën.

De gemeente weet haar financiële positie niet in evenwicht te houden (stabiliteit)

Een duurzaam financieel beleid houdt onder andere in dat de voorzieningen voor de burgers en de gemeentelijke lasten voor burgers stabiel blijven en burgers niet voor financiële verrassingen komen te staan. Deze stabiliteit komt tot uitdrukking op verschillende onderdelen van de financiële positie van de gemeente:

De VNG geeft aan dat de schuldenlast meer zegt over de financiële positie van gemeenten dan de hoogte van het eigen vermogen. Hiertoe worden diverse ratio's gehanteerd. Onderstaand geven wij u inzicht in deze ratio's voor gemeente Langedijk per 31 december 2012 in relatie tot de normstelling die hiervoor als uitgangspunt gehanteerd wordt. Tevens hebben wij de vergelijkende cijfers per 31 december 2011 opgenomen.

Kengetal	Norm	31-12-2011	31-12-2012
Debt-ratio (=1-solvabiliteitsratio), exclusief voorzieningen	< 80%	64,4%	75,6%
Herfinancieringsrisico	< 20%	13%	18%

Tabel 9 Kengetallen stabiliteit

De debt-ratio betreft de verhouding van de schulden (exclusief voorzieningen) ten opzichte van balanstotaal. Een debt-ratio boven de 80% geeft signaal voor een slechte financiële situatie. De gemeente Langedijk voldoet op basis van bovenstaande debt-ratio nog aan de norm, maar de debt-ratio is in 2012 wel gestegen. De indicator herfinancieringsrisico geeft aan welk deel van de leningen in een jaar moet worden geherfinancierd. Bij een hoog percentage bestaat het risico voor de gemeente dat er tegen een hogere rente moet worden geleend en dat de rentelasten in de exploitatie zullen toenemen. Overigens is er slechts sprake van een risico in geval van rentestijgingen. Bij een rentedaling ontstaat er juist ruimte. Wettelijk is bepaald dat het percentage van de leningen dat moet worden hergefinancierd lager dan 20% moet zijn. Er zijn echter geen sancties indien de gemeente daarboven zit. De normering hangt samen met de wettelijke grens van 20%: een score van 20% of meer is onvoldoende. Een percentage onder de 20% is gekwalificeerd als voldoende. De gemeente Langedijk scoort bij deze indicator voldoende en de indicator is verslechterd ten opzichte van 2011. In uw financieringsparagraaf zijn de kasgeldlimiet en de renterisiconorm opgenomen. Hieruit blijkt dat de gemeente heeft gehandeld binnen de grenzen.

Uit bovenstaande toelichting voor uw gemeente kan geconcludeerd worden dat gemeente Langedijk een schuldenniveau kent dat aan de bovenkant van de norm ligt en dat de financiële positie ten opzichte van 2011 licht verslechterd is. Onderstaande analyse is gebaseerd op statische uitgangspunten. Naar onze mening kan een statische benadering wel inzicht geven over een financiële situatie van een gemeente, maar is het tevens van belang om hier meer dynamisch naar te kijken. Om een goed oordeel te krijgen over de financiële situatie van een gemeente is het ook van belang om naar de toekomstige ontwikkelingen te kijken. Hierbij kan een beoordeling van de totstandkoming van de (meerjaren)begroting en de daarbij gehanteerde uitgangspunten rekening houdend met mogelijke toekomstige ontwikkelingen en de 'checks en balances' in dit proces diepgaander inzicht geven. Indien u meer inzicht wilt hebben over uw financiële positie is een diepgaander onderzoek aan te bevelen. Gemeente Langedijk heeft tot op heden geen eigen integrale analyse op haar financiële positie uitgevoerd. Dit is gezien de huidige ontwikkelingen bij de gemeente Langedijk en de ontwikkelingen die op gemeenten afkomen wel wenselijk.

De gemeente is niet goed in staat snel te reageren op veranderingen in de behoeften, ambities en doelstellingen van de gemeente op korte en lange termijn (wendbaarheid)

De gemeente is continu in beweging en vraagt door veranderingen in de maatschappij om aanpassingen van de behoeften, ambities en doelstellingen van de gemeente. Het domein wendbaarheid geeft de flexibiliteit van de gemeentelijke exploitatie en balansposities weer. Tevens geeft dit inzicht in de mate waarin de gemeente op korte termijn accenten kan verleggen. Denk hierbij aan de ruimte binnen de exploitatie (structureel (voorbeeld kapitaallasten) versus incidenteel), onbenutte belastingcapaciteit, flexibele schil van de personele formatie (vast personeel versus inhuur) als ook de verkoop en/of andere financieringswijze van gemeentelijke bezittingen.

Kengetal	Norm	31-12-2011	31-12-2012
Netto-schuld als aandeel van de exploitatie	< 150 %	92%	106%
Netto-schuld per inwoner	€ 2.357	€2.474	€3.364
Schuldevaluatie per inwoner	n.v.t.	-69	-900

Tabel 10 Kengetallen flexibiliteit

De netto-schuld als aandeel van de exploitatie geeft een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. De netto-schuld als aandeel van de exploitatie is te berekenen als de som van de kortlopende schulden, de langlopende schulden, de voorzieningen minus de financiële vaste activa en de liquide middelen, gedeeld door de totale inkomsten. Voor de normering geldt: hoe hoger het percentage, des te groter het aandeel van rentelasten in de totale exploitatie en daarmee des te lager de flexibiliteit in het resterende budget. De grenzen liggen als volgt: > 150%: onvoldoende, tussen 150% en 100%: voldoende, < 100%: goed. Deze percentages zijn gebaseerd op een richtlijn van de VNG. Met een score van 97% scoort de gemeente Langedijk op deze indicator goed.

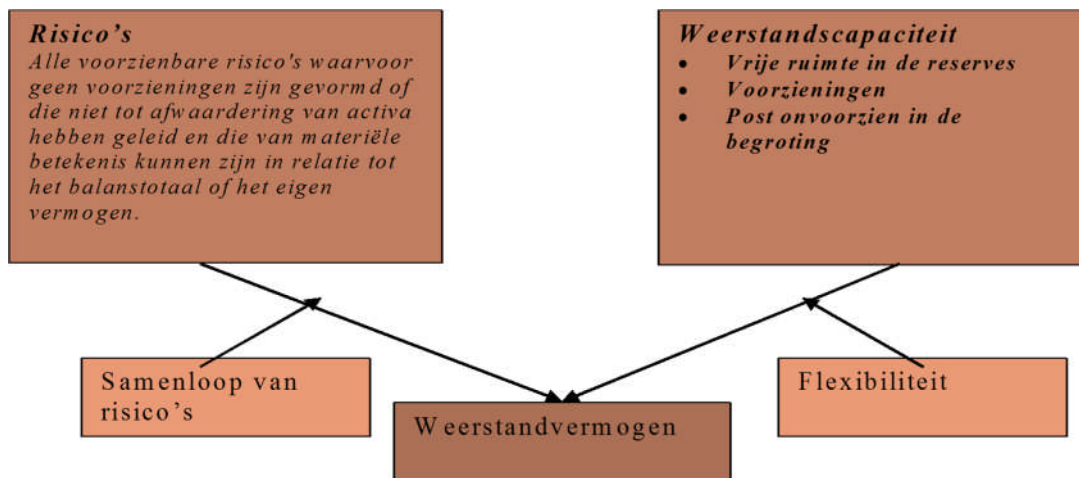
De indicator netto-schuld per inwoner wordt berekend door de hiervoor beschreven netto-schuld te delen door het aantal inwoners. Voor de normering is gekeken naar het gemiddelde in Nederland van € 2.357 (bron: Coelo 2011). Een afwijking van 20% wordt als acceptabel bestempeld. Dat betekent dat de score als voldoende wordt gekwalificeerd als het bedrag tussen de € 1.886 en de € 2.828 ligt. Bij een waarde lager dan € 1.886 is de score goed en bij een waarde hoger dan € 2.828 is de score onvoldoende. Bij deze indicator scoort de gemeente Langedijk onvoldoende.

De schuldevaluatie per inwoner betreft de mutatie van de netto schuld per inwoner ten opzichte van voorgaand boekjaar. Een daling van dit saldo laat een verslechtering zien in de financiële situatie van de gemeente. Voor de gemeente Langedijk is een daling van de schuldevaluatie zichtbaar. Dit betekent dat de financiële positie van de gemeente is verslechterd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

De gemeente is onvoldoende in staat om financiële tegenvallers en financiële risico's op te vangen (weerbaarheid)

De gemeente staat bloot aan externe factoren zoals rijksbezuinigingen en claims. Een belangrijke graadmeter voor de financiële positie is het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen laat zien in hoeverre de gemeente in staat is financiële tegenvallers op te vangen. In uw paragraaf weerstandsvermogen in de jaarrekening is dit nader uiteengezet.

Om de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen, hanteert de gemeente Langedijk een percentage van 5. Dit percentage is gebaseerd op ervaringscijfers. Toepassing van dit percentage levert een benodigde weerstandscapaciteit op van € 6.629.000. Wij adviseren om het risicomanagement zo in te richten dat de samenhang tussen de risico's en de benodigde weerstandscapaciteit inzichtelijk wordt gemaakt en niet alleen een ervaringscijfer wordt gehanteerd. Zoals hieronder is weergegeven.

Het weerstandsvermogen in 2012 is onvoldoende door de verliezen die in de grondexploitaties moesten worden getroffen

Het begrote EMU-saldo is in relatie tot de invoering van de Wet HOF een aandachtspunt (wettelijk kader)

Met het wetsvoorstel Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF) wil het kabinet de Europese afspraken ten aanzien van begrotingsdiscipline doorvertalen naar gemeenten, provincies en waterschappen. Hoewel de wet nog niet definitief is vastgesteld, is de verwachting dat deze wel aangenomen zal worden en invloed zal hebben op uw toekomstig beleid.

Het EMU-saldo of vorderingensaldo is het financieringssaldo minus deelname aan bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking, uitgedrukt in geld, van een overheid die lid is van de Europese Monetaire Unie (EMU).

In de jaarrekening wordt nog geen informatie gegeven over het gerealiseerde EMU-saldo van de gemeente. Ook wordt geen informatie verstrekt over het begrote EMU-saldo voor het jaar 2013. Overigens is dit op grond van de verslaggevingrichtlijnen niet verplicht. Wij hebben het college geadviseerd om in de volgende jaarrekening in de paragraaf Treasury ook informatie te verschaffen over het gerealiseerde EMU-saldo.

Geen derivaten aanwezig

Iedere gemeente heeft op verzoek van het ministerie BZK een enquête moeten invullen over de derivaten binnen de gemeente. Gemeente Langedijk heeft geen derivaten.

Bijlagen

A. Single information Single audit (SiSa)	24
B. Status interne beheersing boekjaren 2011 en 2012	26
C. De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op uw gemeente	31
<hr/>	
C.1. Signalen en aanbevelingen vanuit de publieke managementletter voor Gemeenten	31
C.2. Regeerakkoord riskant voor gemeenten	32
C.3. Grote decentralisaties vragen om een vroegtijdige integrale risicoanalyse voor raad en college	32
C.4. Veel ontwikkelingen bij woningcorporaties, verscherpte aandacht door gemeente noodzakelijk	35
C.5. De Wet Normering Topinkomens is op 1 januari 2013 in werking getreden	36
C.6. Ontwikkelingen omtrent mogelijke Vpb plicht	37
C.7. SEPA ligt op schema	38

A. *Single information Single audit (SiSa)*

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2012 van gemeente Langedijk. Onze werkzaamheden hebben gevarieerd tussen het beoordelen van de interne beheersing en het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling.
- Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden ('BADO') zwaardere rapporteringtoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit rapport van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van "bestedingen gedurende het jaar" wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 100.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangsbasis groter dan € 1.000.000 is.

De rapporteringtolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties rapporteren wij middels onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.

Nr	Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in Euro's)	Toelichting fout/onzekerheid
C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	NVT	€0	NVT
C8b	Besluit locatiegebonden subsidies 2005 (BLS)	NVT	€0	NVT
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2014	NVT	€0	NVT
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaai (incl. bestrijding spoorweglawaaai)	NVT	€0	NVT
E27b	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	NVT	€0	NVT
G1c2	Wet sociale werkvoorziening	NVT	€0	NVT
G2	Gebundelde uitkering	NVT	NVT	NVT
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004	NVT	€0	NVT
G5	Wet participatiebudget (WPB)	NVT	€0	NVT
H10_2010	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)_Hernieuwde uitvraag 2008 tot en met 2011.	NVT	€0	NVT

Tabel 11 Bevindingen SiSa-bijlage

B. Status interne beheersing boekjaren 2011 en 2012

In voorgaande rapportages hebben wij u geïnformeerd over enkele tekortkomingen/aanbevelingen welke wij hebben gesignaleerd ten aanzien van uw interne beheersing. De volgende tabel geeft een overzicht van de status van eerder gerapporteerde tekortkomingen:

Bevinding	Status 2011	Status 2012	Reactie management
<p>Verplichtingenadministratie is niet volledig Binnen uw organisatie is een verplichtingenadministratie in gebruik. Voor alle te verstrekken opdrachten met een waarde groter dan EUR 10.000 dient de budgethouder een verplichting te registreren. Op basis van de uitgevoerde interne controlewerkzaamheden is geconstateerd dat in een aantal gevallen de verplichting pas achteraf, bij ontvangst van de factuur is geregistreerd. Een volledige verplichtingenadministratie is essentieel om een goed inzicht te hebben in de openstaande opdrachten en de nog te ontvangen facturen. Daarnaast kan een adequaat gebruik van de verplichtingenadministratie behulpzaam zijn bij het borgen van het naleven van aanbestedingsrichtlijnen. Wij adviseren deze procedure aan te scherpen zodat per jaareinde is geborgd dat alle verplichtingen inzichtelijk zijn.</p>	●	●	De procedure voor de verplichtingenadministratie is opnieuw onder de aandacht gebracht en op de naleving ervan zal door de crediteurenadministratie extra worden toegezien. Bovendien wordt periodiek aan de budgethouders/budgetbeheerders gerapporteerd over openstaande verplichtingen en facturen waarvoor geen verplichtingen zijn geadministreerd.
<p>Inkoopfacturen worden niet altijd op de juiste wijze geautoriseerd Binnen uw organisatie wordt een interne controle uitgevoerd om de juistheid van de factuurverwerking vast te stellen. Op basis van de over het eerste halfjaar uitgevoerde werkzaamheden is geconstateerd dat een tweetal facturen niet door de juiste functionarissen is geautoriseerd. Hierbij is geconstateerd dat slechts één van de twee verantwoordelijke functionarissen de factuur heeft geautoriseerd.</p>	●	●	De procedure voor de autorisatie van inkoopfacturen is opnieuw onder de aandacht gebracht en op de naleving ervan zal door de crediteurenadministratie extra worden toegezien.
<p>Prestatievaststelling geleverde zorg ontbreekt In het proces rondom de verstrekkingen betreffende huishoudelijke hulp in het kader van de Wmo is het, naast een juiste indicatiestelling en factuurcontrole, eveneens van belang om vast te stellen of de gefactureerde uren ook daadwerkelijk door de zorginstellingen zijn geleverd. Binnen de gemeente Langedijk worden de prestaties niet vastgesteld. Ten behoeve van de rechtmatigheid van de verstrekkingen op dit gebied is dit wel van belang. Wij adviseren u over het boekjaar 2012 aandacht te besteden aan deze prestatievaststelling. Dit kan onder meer door een verantwoording op te vragen bij uw (grootste) zorginstellingen en deze te</p>	●	●	We ontvangen van de zorginstellingen jaarlijks een controleverklaring. Wij gaan er van uit dat hierin ook rechtmatigheid is meegenomen. Daarnaast tekenen de klanten voor ontvangst van de uren zorg. De huishoudelijke hulp declareert de uren bij de zorginstelling. Het CAK bepaalt de eigen bijdrage. De klanten betalen hun eigen bijdrage voor zorg die is geleverd. Aangenomen kan worden dat klanten over het algemeen niet betalen als er geen zorg is geleverd. Bovengenoemde punten maken dat er voldoende acties worden uitgevoerd, die de levering van geleverde zorg garanderen. Het

laten controleren door de accountant van deze zorginstelling. Op deze wijze kunt u op een eenvoudige wijze de prestatie vaststellen. Een andere wijze om de prestatie vast te stellen is een (telefonische) enquête onder de inwoners voor wie uw gemeente de huishoudelijke hulp betaalt.			aanvullend controleren of de zorg geleverd is heeft als wij kijken naar de benodigde capaciteit te weinig meerwaarde.
<p>Dossiervorming Wmo kent aandachtspunten</p> <p>Voorafgaand aan onze interim-controle hebben wij afgesproken dat de interne controlewerkzaamheden ten aanzien van de Wmo door ons worden uitgevoerd. Op uw verzoek hebben wij zelf de werking van de relevante beheersmaatregelen vastgesteld. Bij het uitvoeren van onze werkzaamheden hebben wij geconstateerd dat de klantdossiers niet altijd alle noodzakelijke documentatie bevatten. Wij hebben op basis van aanvullende werkzaamheden voldoende controle-informatie verkregen. Wij adviseren u om de archivering van intern gegenereerde stukken te verbeteren.</p> <p>Daarnaast adviseren wij u maatregelen te treffen die de volledigheid van de in de klantdossiers aanwezige informatie borgt.(1 getekende beschikking niet meer aanwezig en 1 interne rapportage niet meer aanwezig).</p>	●	●	Het archiveren is een speerpunt en een belangrijk onderwerp tijdens de werkoverleggen. Er wordt voortdurend gewerkt aan de verbetering ervan.
<p>Geen controlewerkzaamheden op aanmeldingen bij het CAK</p> <p>Indien een inwoner uit de gemeente gebruik wil maken van Wmo voorzieningen dient in sommige gevallen ook een eigen bijdrage door de inwoner betaald te worden. De inning van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De aanmelding van de zorgafnemer geschiedt door de zorgaanbieders, er vindt echter geen controle plaats op de aanmelding bij het CAK door de Wmo afdeling. Het risico dat de gemeente hierbij loopt is dat de eigen bijdrage niet volledig geïnd wordt en derhalve de gemeente gelden niet ontvangt van het CAK. Wij adviseren u om in ieder geval de aanmelding bij het CAK te monitoren zodat de ontvangen eigen bijdragen volledig worden verantwoord.</p>	●	●	Met behulp van PwC is een steekproef over 2012 uitgevoerd. We continueren deze steekproef.
<p>Juistheid bouwsommen onvoldoende gewaarborgd</p> <p>Door de afdeling Veiligheid, Vergunningen en Handhaving worden de bouwsommen berekend op basis waarvan de bouwleges worden bepaald. Het proces is zo opgezet dat de berekening altijd door twee personen wordt beoordeeld. Dit vier ogen principe is opgezet om fouten in de berekening van de bouwsommen te voorkomen. Uit de interne controlewerkzaamheden zijn de volgende zaken gebleken: Wij hebben niet voor alle (geselecteerde) dossier kunnen vaststellen dat de berekening is beoordeeld door twee personen. Wij hebben voor meerdere berekeningen vastgesteld dat, ondanks de</p>	●	●	Naar aanleiding van de ML 2011 zijn de volgende maatregelen genomen de IC te verbeteren: <ul style="list-style-type: none"> Afspraken gemaakt met de afdeling financiën over de wijze waarop de IC binnen de afdeling VVH het beste vorm kan worden gegeven en deze schriftelijk vastgelegd. Onderdeel hiervan zijn het houden van kwartaalcontroles door de afdeling VVH en het maken van een financiële aansluiting tussen opgelegde

<p>aanwezigheid van het vier ogenprincipe, de berekening onjuist is uitgevoerd. Vanuit deze bevindingen concluderen wij dat de kwaliteit van de beoordeling van de berekening van onvoldoende niveau is. Er is onvoldoende waarborg omtrent de juistheid van de berekening van de bouwsommen. Om de impact van deze foutieve berekeningen te bepalen zal door de afdeling Veiligheid, Vergunningen en Handhaving per jaareinde een herziene berekening worden gemaakt. Op basis van deze berekening kan de impact op de rechtmatigheid worden bepaald.</p> <p>Het is belangrijk dat meer standaardisaties en interne controles in dit proces worden ingevoerd.</p>			<p>leges en de gefactureerde leges.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijhouden van een IC dossier. • Gestandaardiseerd legesdocument aangepast en nog meer geautomatiseerd waardoor de kans op fouten afneemt. • Kwartaalcontroles gehouden incl. dossiercontrole en vastlegging hiervan in het IC-dossier. • Documenteren van verwijderde zaken. • De toepassing van het 4-ogen-principe is nader vastgelegd. • IC-zaken worden periodiek besproken binnen VVH. • Onderzocht is op welke wijze de bouwkostenbepaling nader geobjectiveerd kan worden. Hierbij is vastgesteld dat de bouwkosten reeds op de meest doelmatige manier worden vastgesteld. <p>De herziene legesberekening is opgesteld om de impact van de foutieve berekeningen over 2012 te bepalen. De impact bedraagt € 434.</p>
<p>Treasurystatuut is verouderd Uw gemeente beschikt over een treasurystatuut waarin onder andere voorschriften met betrekking tot het aantrekken van externe financiering zijn opgenomen. Dit treasurystatuut is in 2007 voor het laatst geactualiseerd. Gelet op de economische ontwikkelingen sinds 2007, en de ontwikkelingen binnen de relevante wetgeving, adviseren wij u te analyseren in hoeverre het huidige treasurystatuut nog in overeenstemming is met hogere wetgeving. Bij deze analyse kan bijvoorbeeld ook beoordeeld worden in hoeverre het treasurystatuut nog in lijn is met de huidige maatschappelijk geaccepteerde gebruiken.</p> <p>Wij hebben begrepen dat het treasurystatuut in 2013 zal worden geactualiseerd mede door de invoer van het schatkistbankieren.</p>	●	●	<p>Dit punt is in ontwikkeling afhankelijk van de bepalingen van het Rijk.</p>
<p>Active Directory beheer autorisaties is belegd bij veel accounts</p> <p>We hebben vastgesteld dat van een aantal actieve persoonsgebonden accounts het wachtwoord niet tussentijds wordt gewijzigd.</p>	●	●	<p>Op basis van recente monitoring zijn de accounts up to date. Andere wachtwoorddefinitie wordt overwogen.</p>

<p>Er zijn 28 actieve Enterprise Administrators (waaronder een externe partij. Ook zijn er 32 actieve Domain administrators. Dit betreffen grotendeels service accounts.</p> <p>Daarnaast heeft een externe (consultant 4IP) middels een actief account Domain administrator rechten op de AD.</p> <p>Door wachtwoordrestricties niet in te stellen volgens de geldende best practice, wordt het gebruik van sterke wachtwoorden niet afgedwongen door het systeem. Hierdoor ontstaat er een verhoogd risico van ongeautoriseerd gebruik van de applicaties, waardoor de betrouwbaarheid van (financiële en business) data niet kan worden gewaarborgd</p> <p>Doordat er binnen de Active Directory relatief veel actieve accounts met uitgebreide rechten zijn, bestaat het risico tot ongewenste toegang tot data en gegevens. Dit kan leiden tot onjuiste of onvolledige (het verlies van) data.</p> <p>Wij adviseren om de accounts waarvan het wachtwoord niet verloopt te heroverwegen, en indien mogelijk deze accounts te laten voldoen aan de algemeen geldende password policy op de Active Directory.</p> <p>Wij adviseren om de toekenning van autorisaties te heroverwegen en indien mogelijk de accounts met uitgebreide rechten tot een absoluut minimum te beperken. Hierbij behoeven accounts toebehorende aan externe medewerkers speciale aandacht te krijgen.</p>			
<p>Autorisaties HIS@All zijn ruim ingericht</p> <p>Wij hebben vastgesteld dat er 5 accounts met uitgebreide rechten binnen HIS@All.</p> <p>Doordat er binnen HIS@All relatief veel actieve accounts met uitgebreide rechten zijn, bestaat het risico tot ongewenste toegang tot data en gegevens. Dit kan leiden tot onjuiste of onvolledige (het verlies van) data.</p>	●	●	<p>De rechtenverdeling in HIS@ALL is ongewijzigd. Wijziging van rechten heeft geen prioriteit nu belastingen en de applicatie HIS@ALL naar waarschijnlijkheid vanaf volgend jaar overgaan naar Cosensus en we daarna geen gebruik meer maken van HIS@ALL.</p>

<p>Wij adviseren om de toekenning van autorisaties te heroverwegen en indien mogelijk de accounts met uitgebreide rechten tot een absoluut minimum te beperken.</p>			
<p>Autorisaties in Civision zijn ruim ingericht</p> <p>eze gebruikers (van Planning & Control en Financieel adviseur) hebben ruime rechten in de applicatie.</p> <p>Doordat er binnen Civision relatief veel actieve accounts met uitgebreide rechten zijn, bestaat het risico tot ongewenste toegang tot data en gegevens. Dit kan leiden tot onjuiste of onvolledige (het verlies van) data.</p> <p>Wij adviseren om de toekenning van autorisaties te heroverwegen en indien mogelijk de accounts met uitgebreide rechten tot een absoluut minimum te beperken.</p>	●	●	<p>Is verantwoordelijkheid Financiën en de autorisaties zijn inmiddels aangepast. Slechts de applicatiebeheerders hebben uitgebreide rechten.</p>

● = reeds gerapporteerde controlebevinding in ontwikkeling   ● = reeds gerapporteerde controlebevinding, geen voortgang   ● = opgevolgd

C. De volgende ontwikkelingen zijn van invloed op uw gemeente

C.1. Signalen en aanbevelingen vanuit de publieke managementletter voor Gemeenten

In de zomer van 2012 heeft de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants een publieke managementletter uitgebracht die is gebaseerd op kennis van accountants die werkzaam zijn in de sector. In de publieke managementletter met de titel Taak op taak, risico op risico geven deze accountants signalen en aanbevelingen voor een aantal thema's. In dit accountantsverslag geven wij een samenvatting hiervan.

Taak op taak vraagt om een langetermijnvisie

Binnen de overheid is al enige jaren sprake van een decentralisatietendens. In het regeerakkoord is deze tendens nog eens benadrukt. Er worden steeds meer taken van de Rijksoverheid overgeheveld naar de gemeenten, terwijl dit vaak gepaard gaat met een budgetkorting. De volgende aanbevelingen worden gegeven bij deze trend:

- Breng concreet in beeld welke risico's met de uitvoering van de nieuwe of gewijzigde taak kunnen ontstaan en kwantificeer deze. Dit geldt ook voor de verdeling van de verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Als sprake is van een budgetkorting onderzoek dan ook hoe de taak efficiënter en innovatiever kan worden uitgevoerd. Denk hierbij ook na over samenwerking en preventiemaatregelen waardoor aanspraken kunnen worden beperkt.
- Zorg dat de interne beheersing klaar is voor de komst van nieuwe taken of de uitbreiding van bestaande taken. Als de fundamenten van de bedrijfsvoering op orde zijn kan de gemeente reguliere en nieuwe taken gemakkelijker laten doorlopen en blijven beheersen.
- Zorg voor voldoende materiekkennis over de nieuwe of gewijzigde taken, ook als deze aan derden wordt uitbesteed. Deze kennis moet niet alleen op het uitvoerende niveau aanwezig zijn, maar ook op het gebied van de financiële planning en control.
- Sluit de in dit kader gemaakte beleidswijzigingen en strategische heroverwegingen aan op een meerjarig sluitende begroting. Bewaar hierbij het totaaloverzicht en versnipper niet teveel over beleidsvelden, sectoren en diensten. Pas gevoeligheidsanalyses toe, reken scenario's en ramingen door, gebruik externe (benchmark)informatie en wees alert op planoptimisme en actualisatie van oud beleid. Zo wordt de meerjarenraming een belangrijk stuur- en beheersingsinstrument. Voorkom verrassingen en houdt de gemeenteraad tijdig op de hoogte van veranderingen. Ook als het tegenzit.
- **Organiseer periodiek een afstemmingsoverleg met de rekenkamer,** provincie en accountant om invulling te geven aan het toezicht op de begrote en gerealiseerde financiële positie van gemeenten.

Bij samenwerking lijkt niemand verantwoordelijk

Gemeenten zijn in de huidige omgeving steeds op zoek naar een meer efficiënte en effectieve uitvoering van taken en activiteiten. De noodzakelijke schaalgrootte wordt veelal gezocht in samenwerking met andere gemeenten of private partijen. In de praktijk blijkt de aansturing en beheersing van het samenwerkingsverband vaak nog onderbelicht te zijn. Dit vraagt om nieuwe zakelijkheid.

- Maak heldere afspraken met de samenwerkende partij en leg deze vast.
- Zorg bij aanbesteding van taken voor voldoende eigen kennis en een deugdelijk bestek waarin de kwaliteit van de dienstverlening wordt omschreven.
- Analyseer vooraf wat er met de vermogens- en liquiditeitspositie gebeurt wanneer een derde partij garanties en borgstellingen eist.
- Maak een governance-overzicht van verbonden partijen en samenwerkingsverbanden en actualiseer dit regelmatig.

Digitalisering is een eiland

Digitalisering speelt een steeds grotere rol in de maatschappij. Burgers en bedrijven maken in toenemende mate gebruik van sociale media en verwachten dat ook van de overheid. Steeds meer gemeenten steken energie in het ontwikkelen van digitale loketten. Dergelijke automatiseringsprojecten vragen forse investeringen en de inzet van specialistische kennis. Het toenemende gebruik van digitale middelen brengt ook risico's met zich mee op het gebied van informatiebeveiliging. Toch wordt digitalisering door veel gemeenten nog gezien als een eiland, een losstaand geheel. De samenhang met en de beoogde bijdrage aan de productiviteit en doelstellingen van de gemeente ontbreken vaak.

De aanbeveling is dan ook om te zorgen voor digitale governance en control:

- Veranker ICT in het strategische beleid en de governance van de gemeente. Benader ICT als de ruggengraat van de bedrijfsvoering en de basis voor de dienstverlening en (arbeids)productiviteitsverbetering.
- Regel voor ICT-projecten voor overkoepelend projectmanagement, waarbij verder wordt gekeken dan het project zelf en projecten in relatie tot elkaar worden gezien. Besteed aandacht aan de koppeling met reeds bestaande ICT-voorzieningen.
- Zet informatiebeveiliging meer prominent op de agenda van het College van B&W en de gemeenteraad.
- Zorg voor een goede afstemming tussen de ICT-functie en de gebruikers in de gemeente.

C.2. Regeerakkoord riskant voor gemeenten

De voorgenomen decentralisatie van taken naar gemeenten in combinatie met een korting op geld voor die taken is riskant. Dat schrijven de Raad voor het openbaar bestuur (Rob) en de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) in december 2012 in een brief aan minister Ronald Plasterk (BZK) over het regeerakkoord. In de brief gaan beide adviesraden onder meer in op bezuinigingen en hervormingen op zorg, woningmarkt en werk, omvangrijke decentralisaties mét kortingen en ingrijpende hervormingen van het openbaar bestuur. De raden vinden dat het korten van het Gemeentefonds voor de veronderstelde efficiencyvoordelen van de schaalvergroting van het binnenlands bestuur onvoldoende zijn onderbouwd. Aan veel maatregelen die gemeenten treffen, kleven volgens de Rob en de Rfv risico's. Zo zullen volgens de raden de aanspraken van burgers op zorg moeten worden verlaagd. Dit kan onbedoeld het draagvlak voor het rijksbeleid verkleinen bij gemeenten en burgers.

Recent zijn afspraken gemaakt in een bestuursakkoord over de uitwerking van bepalingen in de wet HOF, schatkistbankieren en het btw-compensatiefonds. Hiermee zijn weliswaar de 'scherpe kanten' van deze maatregelen verzacht, maar voor de wet HOF en het schatkistbankieren blijven de instrumenten bestaan en de bezuiniging die was gekoppeld aan de afschaffing van het btw-compensatiefonds eveneens. Belangrijkste vraag blijft of de stapeling van bezuinigingen in het regeerakkoord, in samenhang met de decentralisatie en wijzigingen bij bestaande taken, door de gemeenten kan worden geabsorbeerd. Het is daarom belangrijk in dit kader om bestaande ambities te heroverwegen en de effecten van het Regeerakkoord te verwerken in een meerjarenbegroting. De knelpunten en risico's voor uw gemeente worden dan zichtbaar.

C.3. Grote decentralisaties vragen om een vroegtijdige integrale risicoanalyse voor raad en college

Voor gemeenten gaat in komende jaren veel veranderen op het gebied van werken, welzijn en zorg. In het regeerakkoord "Bruggen Bouwen" zijn een aantal beleidsvoornemens geformuleerd waardoor de rol van de gemeenten fors toeneemt. Deze voornemens worden vanaf 2013 uitgerold. Het goede nieuws is dat steeds meer duidelijkheid ontstaat over de drie grote decentralisaties die er aan komen: Participatiewet, AWBZ-begeleiding en Jeugdzorg. Bovendien zien veel gemeenten de decentralisaties als een uitgelezen kans de rol als eerste overheid dicht bij de burger verder inhoud te geven..

De decentralisaties – met name vanuit zorg, jeugd en participatie - naar de gemeente gaan gepaard met een enorme uitbreiding van het gemeentebudget, met daarbij uiteraard de verantwoordelijkheid om deze middelen adequaat in te zetten.

Kenmerkend aan de set van maatregelen is dat de gemeente verantwoordelijk wordt voor de leefbaarheid die zij haar burgers biedt. Dat is een veelomvattend vraagstuk, waarbij een integrale aanpak van belang is.

In dat kader is het van belang om tijdig over onder meer de volgende onderwerpen na te denken:

1. Sluit de huidige opbouw van de programmabegroting nog aan op de (integrale) aanpak die de gemeente voorstaat (en wat hierover in het college-akkoord is opgenomen)
2. Is het voor de gemeente (en al haar medewerkers) duidelijk welke rol (zelf doen, aanbesteden, regie in de keten, loslaten) zij voor zichzelf ziet op de verschillende (deel-) vraagstukken
3. Is het voor de stakeholders van de gemeente duidelijk welke rol de gemeente van haar verwacht
4. Past de huidige vorm van risicomanagement bij de nieuwe omstandigheden
5. Sluit de huidige organisatiestructuur nog aan op de (integrale) aanpak die de gemeente voorstaat
6. Sluiten de huidige managementinformatie en de opzet van de jaarstukken nog aan op de (integrale) aanpak die de gemeente voorstaat

Vorenstaande ontwikkelingen zijn uiteraard ook van invloed op de wijze waarop de gemeente zich in de toekomst organiseert en zal leiden tot nieuwe systemen, processen, procedures en niet te vergeten vraagt dit een andere inzet van uw personeel, zowel qua kennis als gedrag. Wij zijn ons ervan bewust dat de omvang en complexiteit van de decentralisaties dusdanig zijn dat het onmogelijk is om de gemeente in één keer om te vormen. Wij geven u in overweging om de organisatie in te vullen langs de denklijnen van de "agile (wendbare)" overheid, zodat los van de politieke keuzes die er gemaakt zullen worden na de verkiezingen van maart al een aantal maatregelen getroffen kunnen worden

Er is echter ook een veelheid aan zware risico's en aandachtspunten te benoemen. Wij benoemen er daarvan zes (niet uitputtend) die vanuit het oogpunt van planning & control, IT, financieel beheer, democratisch toezicht en risicomanagement van belang zijn:

- Grote financiële onduidelijkheden over de risico's die gemeenten gaan lopen bij de decentralisaties en de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan het realiseren van de aanzienlijke korting (enkele miljarden) op de totaal beschikbare budgetten;
- De wijze waarop binnen de eigen gemeente invulling moet worden gegeven aan de aansturing en het aansturingmodel om grip te houden op realisatie van beleid en mitigeren van de risico's;
- De manier waarop in samenwerking met andere gemeenten inhoud moet worden gegeven aan de realisatie van de decentralisaties (samenwerkingsmodel);
- De wijze waarop de verschillende rollen ten opzichte van de andere partijen die betrokken zijn bij deze drie decentralisaties moeten worden ingevuld (ketenaanpak en verschillende rollen als gemeente);
- Bij de decentralisaties spelen ICT en data (historische data, basisbestanden, productiegegevens) een zeer grote rol. De nieuwe manier van werken en de nieuwe taken brengen een grote overdracht van data en nieuwe systemen met zich mee (aandachtspunt 1). Daarnaast moet op basis hiervan ook concrete stuurinformatie worden gemaakt op gemeenteniveau;
- Onduidelijkheid of en zo ja op welke wijze verantwoording dient te worden afgelegd over de inzet van de middelen voor de decentralisaties. Bijzonder is daarbij dat zelfs binnen het kabinet daarover nog geen eenduidige lijn daarover lijkt te bestaan. Minister Plasterk (BZK) en Staatsecretaris van Rijn (VWS) verschillen daarover openlijk van mening.

Als accountant kunnen wij u als gemeente niet allerlei inhoudelijke adviezen met betrekking tot de voorbereiding en realisatie van de drie decentralisaties geven. Dat is niet onze rol. Als accountant willen wij wel vooruitkijkend het (in onze ogen) grote belang van het uitvoeren van een zeer kritische en diepgaande risicoanalyse gericht op bovenstaande risico's/aandachtsgebieden onder uw aandacht brengen. Een vroegtijdig uitgevoerde risicoanalyse voor de drie decentralisaties gezamenlijk is in onze ogen een belangrijk hulpmiddel voor raad en college bij het bepalen van uw gemeentelijke visie op deze zeer ingrijpende veranderingen.

De conclusie van de analyse en de implementatie van de decentralisaties kan zijn dat u het werk van uw gemeente op een nieuwe en slimme manier moet aanpakken. Wij willen u daarom het gedachtegoed van de 'agile' overheid niet onthouden. De 'agile' overheid staat voor de wendbare, compacte en veerkrachtige overheid.

De volgende 10 bewegingen kenmerken de transitie naar die overheid:

1. Naar een focus op effecten (outcomes)
2. Naar sturen, katalyseren en regisseren
3. Naar samenwerken en uitbesteden en zelfs afstoten
4. Naar georganiseerde competitie
5. Naar een actieve 'third sector'
6. Naar andere financieringsmodellen
7. Naar een omgevingsbewuste en vooruitziende overheid
8. Naar een missiegedreven en flexibele overheid
9. Naar een nabije en bevoegde overheid
10. Naar een vraag- en klantgerichte overheid.

Graag denken wij met u mee over de wijze waarop u deze invult en uiteraard over de gevolgen daarvan voor de beheersbaarheid van uw organisatie en de wijze waarop wij daar in onze controle van het komend jaar aandacht aan moeten besteden

C.4. Veel ontwikkelingen bij woningcorporaties, verscherpte aandacht door gemeente noodzakelijk

Resultaten corporaties onder druk, mogelijk negatief effect op realisatie gemeentelijk beleid

Gemeenten en Woningbouwcorporaties zijn op veel gebieden al jaren samenwerkingspartners. Op basis van onder meer het Regeerakkoord gaat er voor corporaties veel veranderen. Een belangrijke wijziging is de invoering van een 'verhuurdersbelasting'. Corporaties moeten deze belasting, die mogelijk oploopt tot € 1,75 miljard in 2017, afdragen aan het Rijk. Veel corporaties hebben in reactie hierop geplande investeringen uitgesteld of geschrapt. Dit heeft in veel gevallen ook indirect en direct invloed op diverse beleidsterreinen van gemeenten. Niet alleen op woningbouw en grondexploitaties. Dit betreft veelal meerdere begrotingsprogramma's. Het verdient naar onze mening aanbeveling om als raad concreet te bepalen op welke wijze u door het college wilt worden geïnformeerd over de ontwikkelingen bij de voor u relevante corporatie(s) en effect daarvan op uw gemeente.

Corporaties komen onder directe aansturing van de gemeente. VNG commissie adviseert hierover

Op basis van het Regeerakkoord gaat ook de verhouding tussen gemeente en corporatie veranderen. In het Regeerakkoord is opgenomen: "Corporaties komen onder directe aansturing van gemeenten. Gemeenten met meer dan honderdduizend inwoners krijgen extra bevoegdheden." Hoe de invulling hiervan plaats moet vinden is op dit moment niet helder. Corporaties geven aan niet terug te willen naar "een gemeentelijk woningbedrijf". Om gemeenten support te geven op dit punt gaat een speciaal ingestelde commissie gaat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zich buigen over de vraag hoe gemeenten meer grip kunnen krijgen op woningcorporaties. Deze commissie is in januari 2013 ingesteld en zal naar verwachting in maart 2013 haar rapport uitbrengen. Zodra het advies van deze commissie beschikbaar is kunt u als gemeente nagaan hoe hier mee om te gaan.

Extra aandacht voor risico's en informatievoorziening gewaarborgde geldleningen corporaties noodzakelijk

Veel gemeenten hebben vanuit het verleden waarborgen afgegeven ten aanzien van leningen van corporaties (gwaarborgde geldleningen). Voor uw gemeente betreft het aantal leningen dat aan woningcorporaties is verstrekt € 6,0 miljoen (2011; € 6,2 miljoen).

In toenemende mate blijkt dat gemeenteraden niet of onvoldoende zicht hebben op:

- De feitelijke risico's die hiermee gepaard gaan of kunnen;
- De wijze waarop de gemeentelijke organisatie / het college omgaan met deze mogelijke risico's;
- De informatie die hierover beschikbaar is voor de gemeenteraad.

In de afgelopen jaren is het verstrekken van nieuwe gewaarborgde geldleningen sterk afgenomen. Landelijk is echter sprake van een zeer groot bedrag aan door gemeenten gewaarborgde geldleningen. Diverse organisaties houden zich bezig met het toezicht op corporaties. Dit toezicht resulteert in een aantal belangrijke documenten over het risicoprofiel en de kwaliteit van elke afzonderlijke corporatie. Deze documenten zijn ook voor gemeenten op te vragen c.q. in te zien. Desgewenst kunnen wij u (in samenwerking met onze collega's die zijn gespecialiseerd in de dienstverlening aan corporaties) voorzien van een totaaloverzicht van relevante documenten van corporaties die voor u van belang zijn.

Wij hebben het college geadviseerd als onderdeel van de bedrijfsvoering gericht aandacht te besteden aan het risicoprofiel van corporaties en de gewaarborgde geldleningen. Daarnaast hebben wij het college geadviseerd in de jaarverslaggeving ten behoeve van de raad specifiek aandacht te besteden aan het risicoprofiel van de corporatie(s) waar sprake is van gewaarborgde geldleningen. Bijvoorbeeld door hierover concreet te rapporteren in de paragraaf bedrijfsvoering en/of de paragraaf weerstandsvermogen. Dit kan op eigen initiatief door het college plaatsvinden, maar desgewenst ook op basis van specifieke kaders die worden bepaald door de raad. Deze kaders kunnen bijvoorbeeld door de raad in de komende meerjarenbegroting worden opgenomen.

C.5. De Wet Normering Topinkomens is op 1 januari 2013 in werking getreden

De Eerste Kamer heeft op 13 november 2012 het wetsvoorstel inzake normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector, (hierna: "WNT") aangenomen. Als gevolg van de WNT wordt de contractsvrijheid in de (semi)publieke sector ingrijpend beperkt. Niet alleen de beloning wordt wettelijk gemaximeerd, maar ook de afvloeiingsregeling wordt begrensd op € 75.000. De wet loopt daarmee vooruit op de wijzigingen in het ontslagrecht die het kabinet in het Regeerakkoord heeft aangekondigd.

Drie beloningsregimes

De WNT kent drie beloningsregimes. In het eerste regime mag de bezoldiging van topfunctionarissen niet uitstijgen boven een beloningsmaximum van € 187.340 (gebaseerd op 130 procent van het brutosalaris van een minister). Dit beloningsregime geldt voor de publieke sector en voor semipublieke instellingen als het onderwijs, de publieke omroep, drinkwaterbedrijven, woningbouwcorporaties en de zorg. In het tweede regime mag de beloning niet uitstijgen boven de voor die sector door de minister vast te stellen 'sectorale norm'. Deze norm zal worden vastgesteld voor zorgverzekeraars. Het derde regime houdt in dat het kabinet de beloning niet normeert. Dit geldt voor bepaalde scheepvaartorganisaties. De toewijzing van instellingen aan de regimes kan door de minister worden gewijzigd.

Van toepassing op bestuurders, toezichthouders en management

De WNT is van toepassing op de 'topfunctionarissen' van een organisatie. Dit zijn meestal de bestuurders, toezichthouders, de hoogste ondergeschikten binnen een organisatie en degenen die belast zijn met de dagelijkse leiding. Voor toezichthouders geldt een norm van 5-7,5 % van de maximale bezoldiging die voor de instelling geldt. De WNT geldt ook voor interim-contracten van meer dan 6 maanden, bijvoorbeeld bij inhuur via een management-bv of adviesbureau. Voor alle organisaties geldt dat de beloning van bestuurders openbaar wordt gemaakt. Deze verplichting geldt ook voor andere werknemers als hun beloning uitstijgt boven het geldende beloningsmaximum.

Gemaximeerde ontslagvergoeding

In de eerste twee regimes wordt de gemaximeerde ontslagvergoeding ingevoerd. De vertrekvergoeding mag niet meer dan een jaarsalaris bedragen, en maximaal € 75.000. Uitzonderingen worden niet toegestaan, alleen lijken bepaalde wachtgelduitkeringen buiten schot te blijven. De WNT verbiedt alternatieve oplossingen om onder het maximum uit te komen, zoals het langer in dienst blijven terwijl geen arbeid meer wordt verricht. Van de wet afwijkende afspraken zijn nietig. Dit leidt ertoe dat een betaling die de norm overschrijdt, onverschuldigd is betaald.

Toezicht op naleving

Het wetsvoorstel geeft de minister ingrijpende handhavingbevoegdheden. De minister kan de topfunctionaris en zijn werkgever, zo nodig met een last onder dwangsom, dwingen om betalingen in strijd met de wet ongedaan te maken. Een betaling in strijd met de wet kan de Minister als onverschuldigde betaling opeisen. Op ons als accountants rust een meldingsplicht. Pensioenfondsen, verzekeraars en de belastingdienst moeten desgevraagd inlichtingen verschaffen over ontslagvergoedingen. Het toezicht op de naleving van de WNT zal dus strikt zijn.

Overgangsregeling

De WNT kent een overgangsregeling. Daarbij is de datum van 6 december 2011, toen de Tweede Kamer het wetsvoorstel aannam, bepalend. De tot 6 december 2011 overeengekomen beloningsafspraken worden gehonoreerd gedurende 4 jaar. Daarna vindt een afbouw plaats in 3 jaar tot het voor de organisatie geldende maximum. Indien een contract voor bepaalde tijd wordt verlengd, geldt echter direct het nieuwe regime. Wijzigingen in de beloning of de duur van de arbeidsovereenkomst die tussen 6 december 2011 en inwerkingtreding van de wet zijn overeengekomen genieten geen bescherming van het overgangsrecht.

Gevolgen voor uw organisatie

Voor bestuurders, toezichthouders en managers in de semipublieke sector, waaronder uw organisatie, heeft de WNT ingrijpende gevolgen. Verdere aanscherping van de gestelde normen zal waarschijnlijk volgen. Het is noodzakelijk om bij alle overeenkomsten, beloningsafspraken en vertrekregelingen rekening te houden met de WNT. Daarnaast is het van belang de nadere invulling van de WNT goed te volgen.

C.6. Ontwikkelingen omtrent mogelijke Vpb plicht

De huidige wetgeving omtrent de vennootschapsbelastingplicht (hierna: Vpb plicht) van overheidslichamen bestaat reeds tientallen jaren en heeft al die tijd geen fundamentele wijzigingen ondergaan. Slechts een aantal specifieke activiteiten van de directe of indirecte overheidslichamen (bijv. op gebied van handel of nijverheid) wordt in de heffing van vennootschapsbelasting betrokken. Alle overige activiteiten van overheidslichamen blijven daarmee onbelast.

Indien deze activiteiten zowel door overheidslichamen als private partijen (kunnen) worden uitgevoerd, kan sprake zijn van oneerlijke concurrentie. Private partijen zijn immers, in tegenstelling tot de overheidslichamen, wel aan de heffing van vennootschapsbelasting onderworpen.

Mede door een toenemende druk vanuit de Europese Commissie, wordt binnen het ministerie van Financiën gewerkt aan een mogelijke wijziging van de Vpb plicht voor overheidslichamen. Zowel vanuit de systematiek van de Wet Vpb als vanuit de gedachte om oneerlijke concurrentie te voorkomen (en zodoende een gelijk fiscaal speelveld te creëren), is eerder al een voorkeur uitgesproken voor de zogeheten ‘ondernemingsvariant’. Hierbij worden de overheidsactiviteiten die een “onderneming in fiscale zin” vormen, in de belastingheffing betrokken.

In zijn notitie van 11 mei 2012 heeft de staatssecretaris van Financiën deze gedachte nader uitgewerkt en aangegeven de aspecten van de zogeheten ‘indirecte ondernemingsvariant’ verder te willen verkennen. In essentie betekent de indirecte ondernemingsvariant dat overheden die activiteiten die een “onderneming in fiscale zin” vormen, verplicht zouden moeten afzonderen naar een aparte entiteit waardoor deze activiteiten in de heffing worden betrokken. Dit brengt echter allerlei consequenties, afbakeningsproblemen en uitvoeringsperikelen met zich mee. Denk hierbij niet alleen aan de mogelijke financiële en administratieve gevolgen, maar bijvoorbeeld ook aan de juridische haalbaarheid van een eventuele afzondering van specifieke activiteiten.

Wij hebben begrepen dat inmiddels enkele overheidslichamen benaderd zijn om hun medewerking te verlenen aan het verkennend onderzoek van het ministerie van Financiën. Op dit moment kan echter nog geen inschatting worden gemaakt van het moment en de mogelijke impact van wijziging van de Vpb plicht specifiek voor gemeente Langedijk. Desondanks verdient het aanbeveling de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend in de gaten te houden en alvast na te denken over de mogelijke impact op gemeente Langedijk. Uiteraard is één van onze collega belastingadviseurs graag bereid hierover met gemeente Langedijk nader van gedachten te wisselen.

C.7. SEPA ligt op schema

Significante impact door invoering SEPA

SEPA (Single Euro Payments Area) zal een groot effect hebben op het betalingsverkeer en cash management van organisaties. Hoewel SEPA al in 2006 is geïntroduceerd door de European Payments Council is pas in februari 2012 de einddatum voor de migratie vastgesteld op 1 februari 2014.

SEPA introduceert nieuwe betaalproducten die de voornaamste lokale betaalproducten zullen vervangen. De lokale betaalformaten zullen niet meer ondersteund worden door de banken vanaf 1 februari 2014. SEPA zal invloed hebben op onder andere:

- de betaalproducten die de organisaties gebruiken;
- het afletteren van betalingen;
- incassomachtigingenbeheer;
- de informatie die nodig is om betalingen uit te voeren; en
- alle (ERP-)systemen die klantinformatie bevatten.

De benodigde tijd voor een SEPA-migratieproject wordt beïnvloed door verscheidende factoren. Zo beïnvloedt het aantal IT-systemen, de geografische 'footprint' in Europa, de huidige gebruikte betaalproducten, bestandsformaten en stamdata van klanten en leveranciers de implementatietijd. Een SEPA-migratieproject duurt gemiddeld tussen de zes en twaalf maanden, maar de praktijk laat zien dat incassogrootgebruikers zelfs tot twee jaar nodig hebben om te voldoen aan de SEPA-eisen. Het risico van een onjuiste of onvolledige migratie kan leiden tot grote verstoringen in het geautomatiseerd verwerken van betalingen. Dit kan zowel de inkomende als de uitgaande betalingen negatief beïnvloeden en grote inefficiëntie met zich meebrengen.

Status SEPA

Wij begrijpen dat gemeente Langedijk op schema ligt met een SEPA-analyse.